

دنیای ناشناخته‌ی هخامنشیان

داریوش احمدی

نشر جوانه توس

۱۳۸۶

سرشناسه: احمدی، داریوش، ۱۳۵۸
 عنوان و پدیدآور: دنیای ناشناخته‌ی هخامنشیان / داریوش احمدی.
 مشخصات نشر: تهران: جوانه توس، ۱۳۸۶
 مشخصات ظاهری: ۱۶۸ ص: مصرع، جدول.
 شابک: 978-964-96524-7-4
 یادداشت: فیفا
 یادداشت: کتابنامه
 موضوع: ایران - تاریخ - هخامنشیان، ۳۳۰-۵۵۸ ق.م.
 رده‌بندی کنگره: DSR۲۱۹ / الف ۳ د ۹
 رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۰۱۴
 شماره کتابخانه ملی: ۴۴۲۶۷-۸۵ م

☐ دنیای ناشناخته هخامنشیان

☐ داریوش احمدی

☐ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

☐ چاپ اول، تابستان ۱۳۸۶

☐ چاپ و صحافی: جهان کتاب

☐ نشر جوانه توس. تلفن: ۶۶۹۷۰۶۷۷. پست الکترونیک: info@javanetoos.com

☐ قیمت: ۲۵۰۰ تومان

978-964-96524-7-4

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۶۵۲۴-۷-۴

فهرست

۷	پیش‌گفتار
۱۱	جایگاه داریوش بزرگ در تاریخ و اساطیر ایران
۲۷	آتوسا، شهبانوی پارسی
۴۱	آرسس، شهریار گمنام
۴۹	ایزدبانوی آناهیتا در عصر هخامنشی
۵۷	آسیای مرکزی و سرزمین‌های شرقی در عصر هخامنشی
۷۱	آموزش و پرورش در عصر هخامنشی
۷۷	مروری بر هفت لوحه از الواح ایلامی تخت جمشید
۹۹	قوم پارس، دروغی در دل تاریخ؟!
۱۲۱	بازرگانی در عصر هخامنشی
۱۲۹	دین زرتشتی در عصر هخامنشی
۱۳۵	طبقات اجتماعی در عصر هخامنشی
۱۴۳	ثبت اسناد در عصر هخامنشی
۱۴۹	نامه‌نگاری در عصر هخامنشی
۱۵۵	هخامنشیان و تورات
۱۶۳	گنومات
۱۷۳	نمایه

پیش‌گفتار

عصر هخامنشیان بی‌گمان یکی از مهم‌ترین، سرنوشت‌سازترین، و پیچیده‌ترین بُره‌های تاریخ ایران است. دانسته‌های ما از این دوران بر منابعی پُرشمار، اما بسیار پراکنده استوار است، که هر یک از وجهی و مبتنی بر پس‌زمینه‌هایی، آگاهی‌هایی را درباره‌ی تاریخ هخامنشیان ارائه می‌دهند. اما دریغ که سهم منابع بومی (مخصوصاً پارسی) در این امر بسیار اندک است، چرا که عمومی و همگانی نبودن فن نگارش و کتابت در میان ایرانیان باستان و نیز آسیب‌های ناشی از تاراج‌های پیاپی این سرزمین، موجب برجای ماندن آثار مکتوب کم‌شماری از ایران باستان شده است. اگرچه گوناگونی و پراکندگی منابع موجود (اعم از آثار نویسندگان یونانی، اسناد دیوانی تخت جمشید، اسناد تجاری، معاهداتی و معاملاتی بابلی، کتیبه‌های شاهانه‌ی هخامنشی، اشارات عهد عتیق، و ...) مانع از ارائه‌ی تصویری کامل و فراگیر و رسا از جوانب مختلف تاریخ هخامنشیان (یعنی، سیاست، جامعه، دین، اقتصاد، و ...) می‌شود و گوشه‌های همچنان تاریک و ناشناخته‌ای را در دنیای پهناور هخامنشیان به جای می‌گذارد، اما با کنار هم نهادن همه‌ی این اسناد و تلاش برای تکمیل و تصحیح انتقادی و خرد‌گرایانه‌ی منابع شرقی با منابع غربی، و عکس آن، می‌توان همین گوشه‌ها و زوایای تاریک و ناشناخته را نیز تا حدی روشن ساخت. پیدا است که اتکا و اعتنای بیش از حد و نامعقول به یک گروه از

اسناد (مثلاً مدارک یونانی) موجب گمراهی مورخ و سوق یافتن او به استنتاج‌هایی دور از حقیقت، جانب‌دارانه و حتا مغرضانه می‌شود.

اما از سوی دیگر، در ایران باستان، مرز باریکی میان تاریخ و اسطوره وجود داشته است؛ در این اعصار، چه بسیار اسطوره‌هایی که به تاریخ مبدل گردیده و چه بسیار تواریخی که به اسطوره تبدیل شده‌اند. بنابراین مورخ ناگزیر است برای یافتن گمشته‌های تاریخی در هزارتوی اساطیر، و هم برای درک چند و چون دگردیسی تاریخ و اسطوره به یکدیگر، به پژوهش در اسطوره‌های ایران نیز بپردازد.

تا چندین دهه‌ی پیش شیوه‌ی مورخان غربی در بررسی تاریخ هخامنشیان، تنها بازگویی روایات نویسندگان کلاسیک یونانی و پذیرش کمابیش کامل و درست آن‌ها بدون توجه به انگیزه‌ها و اغراض راویان آن‌ها، و نیز فهم و تحلیل رویدادها و مناسبات تاریخی آن دوران بر مبنای تئوری‌ها و ایدئولوژی‌های جدید بوده است. متأسفانه شماری از نویسندگان داخلی نیز با پی‌روی نستجیده از همین نوع تألیفات یونانی‌گرایانه و ایدئولوژیکو یکسره بی‌اعتبار، و یا با تکرار افسانه‌های تاریخی باستان‌پرستانه، گاه از این سوی بام فرو افتاده‌اند و گاه از آن سوی بام!

اما از دهه‌ی ۱۹۸۰ م. به بعد، پژوهشگران تاریخ ایران با بازنگری در مبانی پژوهشی و روش‌شناختی خود کوشیدند یکسونگری و جانب‌داری را در بهره‌گیری از منابع تاریخی به کنار نهادند و در مقابل، با استفاده‌ی افزون‌تر از منابع شرقی (میان‌رودانی - ایرانی) و تحلیل رویدادهای تاریخی با اتکا به جهان‌بینی شرقی و اصول هرمنوتیک (یعنی بررسی و فهم رویدادهای تاریخی در چارچوب زمانی - مکانی خود) تاریخ هخامنشیان را از نو تدوین و بررسی کنند. انتشار کتاب‌های پیشرو و درخشانی چون مجموعه‌ی تاریخ هخامنشی (ویراسته‌ی هلن سانیسی - ویردنبورگ و دیگران، لیدن، ۱۹۸۷ به بعد)، تاریخ امپراتوری پارس، از کوروش تا اسکندر (نوشته‌ی پیتر بریان، پاریس، ۱۹۹۶)، و تداوم امپراتوری (۹)

آشور، ماد، پارس (ویراسته‌ی جیووانی لئفرانچی و دیگران، پادوا، ۲۰۰۳) بی‌گمان تأثیر کلانی را در بسط و تثبیت این روش‌شناسی جدید داشته است.

نویسنده‌ی کتاب حاضر نیز کوشیده است بر مبنای این چشم‌انداز به تازگی گشوده شده، به گونه‌ای روشمند و ناقدانه، و با اتکا به اسناد دست‌اول تاریخی، ابعاد و زوایای کم‌تر شناخته شده یا ناشناخته‌ی تاریخ هخامنشیان (اعم از شخصیت‌ها، ساختارها و نهادها) را، چه در قالب پژوهش‌های منفرد و چه با ترجمه‌ی مقالات مناسب، روشن و آشکار سازد.

امید است این اثر، که نخستین کتاب از مجموعه پژوهش‌هایی است که درباره‌ی تاریخ و فرهنگ عصر هخامنشی منتشر خواهد شد، دانسته‌های بسنده و روشنگرانه‌ای را در اختیار علاقه‌مندان و پژوهشگران تاریخ ایران قرار دهد.

داریوش احمدی
زمستان ۱۳۸۵